

aug 59

„SUNRISE” ARTIKELENREEKS

(voor leden en belangstellenden)

Uitgave: Theosophical University Press, Pasadena, Calif.

Voor Nederland:

J. P. Brakel, Ananasstraat 98, Den Haag

De inhoud van dit blad bestaat uit vertaalde artikelen uit het tijdschrift „SUNRISE” dat uitgegeven wordt door de Theosophical University Press, Pasadena, Californië. Belangstellenden die deze vertalingen regelmatig wensen te ontvangen kunnen zich abonneren door storting van f 3.— op Postrekening 395300 t.n.v. J. P. Brakel, Ananasstraat 98, Den Haag. Per jaar verschijnen ongeveer 10 nummers. Zij die zich voor het tijdschrift „SUNRISE” zelf interesseren kunnen een proefnummer aanvragen bij bovengenoemd adres.

S U N R I S E
-artikelenreeks.-

No.13

Augustus 1959

INHOUD:

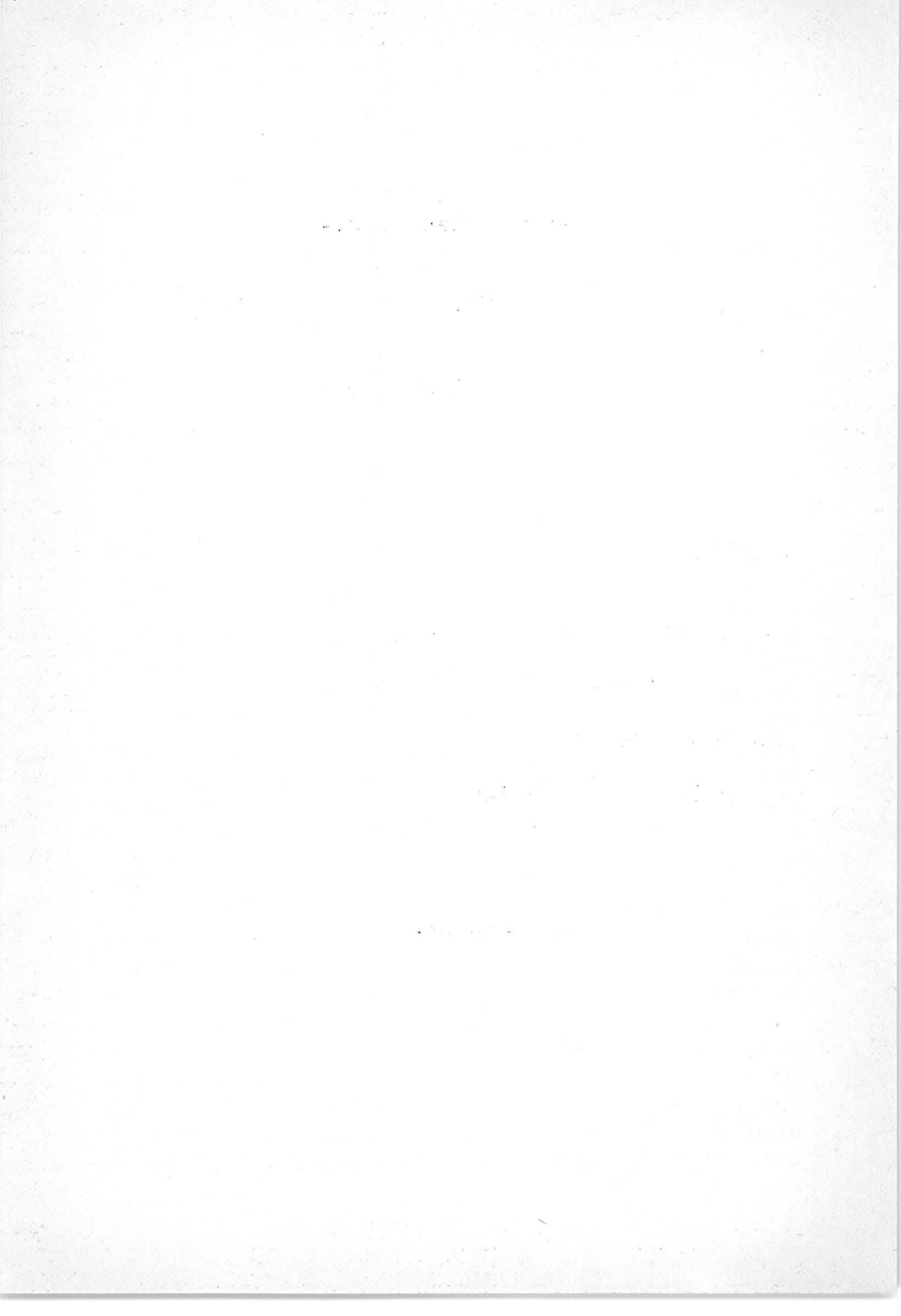
Het Schrift onzer bestemming

We zijn niet alleen

Fra Paolo Sarpi

Een ruimer perspectief

-o-o-o-

De Hand die schrijft, glijdt voort; 't geschrevene blijft
en al Uw vroomheid, noch verstand kan haar
terug bewegen,
om maar een halve regel uit te wissen;
noch kunnen al Uw tranen ook maar één woord
herroepen.

-Rubāiyāt van Omar Khayyām, li

HET SCHRIFT ONZER BESTEMMING.

Als wij geloven dat de wet van Orde en Harmonie, die in de sterrenwereld heerst, zich weerspiegelt in de menselijke aangelegenheden, dan dienen we te weten dat, wat een mens zaait op het veld van zijn karakter hij ook zal oogsten, waar en wanneer ook, hetzij in dit leven of in een toekomstig gebied van ervaring. En als wij ons leven van uit dat standpunt ernstig bezien, beseffen we dat elke omstandigheid, waarin wij ons thans bevinden door ons zelf op één of ander ogenblik moet zijn geschapen. Daarom is er stellig geen moment aan te wijzen dat zinloos is, want bevinden wij ons in werkelijkheid niet op een ladder van evolutie, halverwege tussen de atomen en de sterren - allen tezamen evoluerend, groeiend en lerend om het goddelijk element tevoorschijn te brengen ?

"De molens van God malen langzaam, maar zij malen buitengewoon fijn." Wat we zaaien, moeten we oogsten - de Oosterse geschriften noemen dit karma, wat inhoudt dat elke actie wordt gevolgd door de bijbehorende reactie. Dit woord, dat in onze taal is overgenomen, is heel bruikbaar, om-

dat het de hele filosofie van harmonie en rechtvaardigheid omvat, zowel als de mededogende voorziening van de Natuur, die het de mens mogelijk maakt met uiterste grondigheid zijn lessen te leren, doordat hij tegenover de gevolgen van zijn eigen denken en handelen komt te staan.

Mannen en vrouwen overal ter wereld trachten een antwoord te vinden op de problemen en verantwoordelijkheden van het bestaan van alledag, in een poging meer te doen, meer te zijn. Sommigen worden ongelukkigerwijs aangetrokken door de attracties en illusies van "occulte zijpaden" en houden het waanbeeld van psychische vermogens voor ware morele en spirituele ontwikkeling. Als wij echter oprecht zijn in ons verlangen een instrument voor het goede te worden in de wereld, dan zal de kracht van onze aspiratie ons onvermijdelijk de gelegenheden brengen die bij ons horen. Dat kan een boek zijn of een tijdschrift of een schijnbaar toevallige gebeurtenis - iemand of iets zal een ketting-reactie in ons bewustzijn teweeg brengen die ons, evenals ijzer door een magneet wordt aangetrokken, in een volkomen nieuwe richting van denken en zelfs van omstandigheden zal voeren, waardoor ons hele leven zich kan wijzigen als wij daarin doorgaan.

- Ieder van ons is uniek, een individuele uitdrukking van zijn eigen innerlijke god en moet daarom tenslotte zelf de levensweg zoeken en volgen die de zijne is en van niemand anders. Er bestaat geen vast antwoord dat de behoeften van allen kan bevredigen - geen boeken en geen leraren, geen bronnen buiten de mens zelf - want wie kan precies aan een ander zeggen wat zijn ziel voor zijn groei nodig heeft? Er bestaat maar één veilige gids en raadgever en dat is het leven zelf, waarin elk sprankje begrip moet worden verdiend.

Laat ons daarom de dagelijkse ontwikkeling van de gebeurtenissen bezien in het licht van de in-

fluisteringen, die van binnen en van buiten komen en mogelijk zien we dan door het doolhof van actie en reactie, van zaaien en oogsten, van geven en ontvangen op het objectieve gebied een gouden draad lopen, die ons leidt. Als de werken van de Godheid zich in alles openbaren dan is er geen mens, die we ontmoeten en geen gebeurtenis die plaatsgrijpt, die niet een gelegenheid voor groei inhoudt en een positieve gids is in ons leven. En als wij aandachtig waarnemen wat er in onze ziel plaatsvindt, dan zullen we zien, dat de kwaliteit of het brandpunt van ons dagelijks leven zich geleidelijk verheft van een lager naar een hoger gebied van bewustzijn. Dezelfde wet, die maakt dat we ons branden wanneer we met vuur in aanraking komen, werkt ook op de morele en geestelijke gebieden en hij zal ons pijn en smart in welke vorm ook blijven brengen, totdat we ons bewust worden van het feit, dat onze gids binnen in ons of het hoger zelf nu en dan wanhopige pogingen doet ons iets te zeggen. We hebben allen onze eigen opvattingen over de vraag waarom er lijden bestaat, maar de Natuur kent geen weldadiger wijze om ons attent te maken op onze tekortkomingen of op het kwaad dat we doen dan door ons precies de gevolgen te laten ondergaan van al onze dwaze en zelfzuchtige daden - zoals we ook voor de volle honderd procent profiteren van de gevolgen van elke waarlijk onzelfzuchtige gedachte of daad. Dit hele proces van vereffening accentueert de onbaatzuchtige zijde van de Natuur, die even onpersoonlijk ageert en reageert als de zon en de regen, die rechtvaardigen en onrechtvaardigen gelijkelijk zegen brengen.

Het onsterfelijk element in ons is de bron van onze grootste inspiratie en kracht, want daarin ligt de wijsheid en kennis van ons ganse verleden geborgen, het onvernietigbare getuigenis van ons leed en onze aspiratie, onze hoop en onze dromen.

Het is de optekenaar van alles dat gedaan en gedacht is en daaruit vloeien de gevolgen van alle oorzaken voort die heden, gisteren en in vorige levens in werking werden gezet.

Er is dus geen optekende engel, die in het kosmische boek onzer bestemming de goddelijke beloningen of satanische straffen uitdeelt. Het is de mens zelf die zijn verleden heeft opgetekend, die het heden moet lezen en interpreteren en zodoende vorm moet geven aan zijn toekomst. Niemand verwacht bovendien dat wij ons gehele levensschrift ineens zullen ontcijferen; we moeten alleen maar proberen de richtingwijzers, die zich aan ons voordoen goed te lezen. Onze voornaamste handicap is, dat we karma vlugger willen laten werken of meer in overeenstemming met onze wensen. Maar als we ons eigen hoofdstuk in het grote universele boek van bestemming beter gaan leren begrijpen, zullen we inzien, dat de omstandigheden en gebeurtenissen, die zich dag in dag uit voordoen, zo wetenschappelijk, zo accuraat en zo vol mededogen werken, dat allen met wie wij in aanraking komen noodzakelijk tot ons werden gebracht en wij tot hen, opdat wij allen zullen leren en groeien, ontvangen en geven. Het is een natuurlijke en prachtige uitwisseling van ervaringen en als we rustig het karma kunnen "aanvoelen" zoals het zich van moment tot moment ontvouwt, zullen we de influisteringen van deze innerlijke leiding gaan verstaan. Als we echter angstvallig op zoek gaan naar richtingwijzers, dan zullen we ze nooit vinden. Dat is een paradox: als we zoeken naar een bepaalde vorm van hulp, zal die nooit komen; maar wanneer we zonder vrees ons dagelijks karma tegemoettreden, vertrouwend op de kracht en de wijsheid van ons hoger zelf, dan zullen we alle bescherming en hulp ontvangen die we kunnen gebruiken.

Laten we onszelf ook niet voor de gek houden

en ons inbeelden dat werkelijke kennis of inspiratie tot ons zullen komen, als we in een passieve houding gaan zitten wachten. Ons begrip groeit alleen als wij bewust onze volledige plicht vervullen op alle gebieden waar wij verantwoordelijkheden hebben: ons gezin en ons volk, de wereld in het algemeen en niet in de laatste plaats ons hoger zelf. Als we dit ideaal op de achtergrond van ons bewustzijn kunnen houden, is in ons vanzelf de actieve drang aanwezig om achter de uiterlijke gebeurtenissen te zien en door te dringen tot het beginsel en de kern er van. Als we dat doen zal niet louter de uiterlijke kant van al onze ervaringen, maar de innerlijke geestelijke waarde ervan deel gaan uitmaken van ons karakter en het leven zal in een nieuw stadium komen.

Als we in het verleden meerdere levens hebben gehad, zullen we stellig ook ontelbare levens in de toekomst op aarde meemaken; sommige daarvan kunnen plezierig zijn en succesvol, naar uiterlijke maatstaven gemeten, andere kunnen letterlijk een hel van teleurstellingen en beproevingen worden. De auteur van ons leven, die niemand anders is dan wijzelf, heeft het licht en de schaduw van ons bestaan van nu zo verdeeld, dat wij met onze vrije wil en de mate van intelligentie en zuiverheid van aspiratie waarover wij kunnen beschikken, kunnen ontdekken welke karaktertrekken noodzakelijk moeten worden gewijzigd en op welke zuilen van kracht wij kunnen bouwen. Onze grootste fout is, dat we zo gauw mogelijk door onze moeilijke perioden heen willen komen, daarbij geheel en al vergetende, dat die helse momenten ons voorbereiden op de geboorte van iets dat van onschatbare waarde is en dat anders doodgeboren zou kunnen worden. En wanneer gelukkiger momenten aanbreken, hoe weinigen van ons denken er dan aan met onze mede-

mensen de resultaten van onze helse ervaringen te delen, het zuivere goud, dat in de smeltkroes van het lijden wordt aangetroffen? Zodra betere tijden komen genieten we er gretig van, zonder te denken aan de schoonheid en rijkdom, die de pijn vergezelden. Dat is de reden, dat gemakkelijke tijden het gevaarlijkste kunnen zijn en de moeilijkste de meest waardevolle.

Dankzij de scheppende geest achter het heelal, is zelfs het kleinste deeltje in de kosmos bi-polair, vandaar dat de meest negatieve situatie in een positieve kan worden omgezet en de meest materiele toestand, met behulp van ons hoger zelf, uit een geestelijke pool van ervaring kan worden gezien. Wij putten grote kracht uit het overwinnen van moeilijkheden, zelfs de kleinere struikelblokken hebben hun verdienste, wanneer we alle omstandigheden verwelkomen als deel van ons groot aantal kansen. De hindernissen en obstakels, die zich op het pad van onze natuurlijke plicht aan ons voordoen, zijn het gevolg van de langdurige disciplineaire verantwoordelijkheid van ons hoger zelf - want de vooruitgang van ieder individueel, ja van de gehele mensheid, is gebaseerd op zelf-overwinning.

Niets gebeurt er daarom, dat ons niet de gelegenheid biedt onze houding en ons bewustzijn om te zetten in een grotere visie en een beter begrip voor onze mede-mensen; is het een probleem dat tot ons komt, dan is het onze taak het tegemoet te treden en op te lossen; is het een smartelijke ervaring, dan moeten we trachten daarin de mededogende werking van de Natuur te voelen en als het vreugde is, ligt het op onze weg na te gaan hoe en waar we deze met anderen kunnen delen. Toch geloof ik niet, dat elke beproeving of moeilijkheid het gevolg is van verkeerd handelen. Fouten en zwakheden brengen

inderdaad lijden met zich mee, want dat is de zekerste weg van de Natuur om ons te leren. Maar er bestaat een hoger Karma dat ons magnetisch kan trekken tot de valleien van smart teneinde ons met een schok van onze oude en comfortabele platgetreden paden weg te voeren en ons nieuwe wegen van denken te doen inslaan.

Hier raken wij aan het innerlijk aspect van het zich ontvouwende schrift van ons leven: wanneer iemand oprecht uitbreiding van bewustzijn nastreeft, om een onpersoonlijk dienaar van zijn hoger zelf, zijn geestelijke wil te worden, begint hij het Christos-element in zijn natuur te activeren. Als dat gebeurt straalt zijn bewustzijn iets helderder en zijn hoger zelf of beschermengel, die de kracht van de roepstem herkent, waagt het niet die te negeren. Dan verschaft de Natuur hem wat hij nodig heeft om de kracht en trouw van zijn aspiratie te bewijzen. De wet is onschendbaar en werkt ondanks mijn of Uw zwakheid of kracht, en wat een mens in de diepste schuilhoeken van zijn ziel is, zal blijken. Geen stelsel van leefregels of voorschriften, geen Bijbel of Vedas of ander heilig geschrift alleen zal hem nu helpen; hij moge alle technische facetten van de structuur der atomen en melkwegstelsels kennen, alles omtrent de vele beginselen in de menselijke constitutie, de poort tot wijsheid zal hij niet kunnen openen, tenzij hij aan alle eisen die de plicht stelt in elk aspect van zijn natuur heeft voldaan.

Het pad van groei is eenzaam, "Eng is de poort en smal het pad", maar het is ook een pad van vreugde. Het is jammer, dat wij eeuwenlang zijn opgevoed zonder geloof in onze goddelijke afkomst en met de opvatting, dat wij heel wat minder dan engelen zijn, ja voor een groot deel half-dierlijk. Maar wanneer wij eenmaal in al onze daden de hoge beginselen van juist denken

tot uitdrukking brengen en vertrouwen hebben in onze innerlijke monitor, zullen we weten, dat het goddelijke dat zowel atoom als ster bezielt, ook de mens omvat. Absoluut vertrouwen in de Wet heeft een innerlijke kracht, die de lijnen van de minste weerstand volgt en door het lichaam van de mensheid circuleert, want de zuiverheid van 's mensen toewijding en trouw werkt, ongeacht tijd of plaats, in en langs deze verbindingslijnen- om de juiste plaats op het juiste moment en op de juiste manier te bereiken en precies het juiste te doen, dat U noch ik zouden hebben kunnen uitdenken, voorstellen of regelen. Wij behoeven niet te weten hoe het werkt; maar als de Natuur tracht het patroon van het goddelijke in elk deel van het heelal te weerspiegelen, kunnen wij er zeker van zijn, dat overal waar verlichte harten kloppen, het goede het gevolg zal zijn, om in gelijke mate de last van het kwaad en weerzinwekkende in de wereld te verlichten.

De Bewegende Vinger schrijft - als wij bereid zijn te trachten het schrift van ons leven te lezen in deze gedachte-atmosfeer, zullen wij onbewust op natuurlijke wijze beschermers worden van onze medemensen, vertegenwoordigers aan het uiteinde van de schaal in het plan van de goddelijke bescherming, dat de hele mensheid omvat.

-J.A.L.

vertaald uit:
Sunrise Juni 1959.

WE ZIJN NIET ALLEEN.

In het Mei-nummer 1959 van THE NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE zijn de eerste "kleurenfoto's" gereproduceerd van nevelvlekken, sterrenbeelden en melkwegstelsels. De nevel in de Kreeft, een supernova, wiens uitbarsting door de Chinezen in 1054 werd opgetekend, is doorschoten met lichtgele, blauwe en rode aderen; de galactische nevel van Andromeda, die zo veel op onze eigen melkweg lijkt, toont een helder gloeiend centrum, dat overgaat in het geelachtige mauve van "oude rode sterren", koeler dan onze eigen zonnester en omgeven door een blauwviolet waas van "jonge en superhete" sterren, die zijn spiraalvormige armen samenstellen. De reuzen Nevel van Orion herinnert aan een noorderlicht-achtige uitbarsting van kosmisch vuur, terwijl interstellaire wolken, die zich over de Melkweg uitstrekken, een betoverend netwerk ont-hullen, dat doet denken aan een goed geordende circulatie van energieën.

Dit is een veelbelovende ontwikkeling, want de kennis die men tot nu toe verkreeg uit zwart-wit foto's, kan in bepaalde belangrijke opzichten niet halen bij wat het kleurenproces, wanneer het eenmaal vervolmaakt is, zal onthullen. De blauw-achtige tinten bijvoorbeeld verraden niet alleen de aanwezigheid van hete jonge sterren, maar wijzen ook op een hoog percentage zuurstof, terwijl de oudere koelere sterren-hopen, kenbaar door de roodachtige tinten, aangeven dat er in hoofdzaak waterstof aanwezig is, de "oorspronkelijke bouwstof van het heelal".

Een andere fotografische doorbraak is de "historische gebeurtenis" van 13 Maart, toen technici van de zeemacht een raket afvuurden tot 123

mijl boven White Sands in Nieuw Mexico, die een spectrografische camera van ruim 15 K.G. in de neus meevoerde. Na zijn succesvolle terugkeer leverden de ongeveer 60 foto's van de zon, die in minder dan één minuut waren genomen op de "zeer belangrijke" golflengte van waterstof, buitengewone gegevens op, die men nooit eerder had verkregen. Dit alles wijst op een ontzaglijke latente astronomische kennis, die verworven kan worden met het fotograferen van de zon op verschillende golflengten, waarbij iedere golflengte een beeld geeft van een andere fase van solaire activiteit. En wanneer eenmaal zwevende telescopen op doelmatige wijze kunnen worden ingebouwd in gondels, die zich verscheidene mijlen boven het aardoppervlak bevinden (en, misschien spoediger dan verwacht wordt, in aard-satellieten) dan kunnen fotografische gegevens, die via televisie aan de astronomen op aarde worden gerelayeerd, meer vertellen over de oorsprong van ons heelal dan zelfs de reusachtige radio-telescopen!

Aan het andere einde van de ladder, in het hart van de atoomkern, is de onverwachte ontdekking van de "onzichtbare banen" van een nieuw xi deeltje, "xi nul" genaamd of "neutraal cascade hyperon" een gebeurtenis van even groot belang. Dat het ontdekt kon worden is te danken aan de heldhaftige arbeid van een groep natuurkundigen, die samenwerkten in het Lawrence Stralings Laboratorium van de Universiteit van Californië; van ongeveer 70.000 foto's, die nauwkeurig werden onderzocht, was er maar één waarop "xi nul" te zien was - en dat is niet zo verwonderlijk, als men bedenkt, dat de levensduur ervan niet meer is dan een tien miljardste deel van een seconde!

Wat de ontdekking van dit deeltje betekent voor de oplossing van het raadsel van het atoom,

of wat de terugwerking ervan zal zijn in ons leven, kunnen wij niet voorspellen. Het intensieve spuurwerk gaat door - stof, anti-stof; zwaartekracht, anti-zwaartekracht; symmetrie in gedragingen of a-symmetrie. Voor de leek misschien slechts termen, maar voor de natuurkundige betekenen zij sleutels tot de aanwezigheid van één of andere leiding gevende kracht of krachten - misschien zelfs bewustzijn of intelligentie? - die de deeltjes en anti-deeltjes bijeenhouden, of men deze krachten "sterk" of "zwak" noemt of gravitatie en electromagnetisme.

Aldus worden de samenstelling van zon, sterren en nevelvlekken en het binnenste van het atoom, onderzocht, gefotografeerd en geanalyseerd. Maar hoe staat het met de mens? Met zijn innerlijke wereld van voelen en denken, van zoeken en vragen? Moet hij voor immer worstelen in de onzekerheid van het nu, tussen Scylla van een bijna te vermetele wetenschap en Charybdis van een reeds lang verouderde dogmatische godsdienst?

In een onlangs verschenen boek van Dr. Harlow Shapley, voormalig Directeur van het Harvard Observatorium en thans lector in Kosmografie in Harvard, worden geen definitieve antwoorden gegeven, maar toch doet de schrijver ons prachtige middelen aan de hand om een volkomen nieuw inzicht te krijgen in onze relatie ten opzichte van de kosmos: "de kleine maar toch grootse mens, van aangezicht tot aangezicht met het enorme en grootse heelal".

OVER STERREN EN MENSEN (x) is geen technische verhandeling over astronomie. Het is een eenvoudig boek, maar diep van opzet. De manier waarop "kosmische feiten" worden weergegeven is helder

(x) OVER STERREN EN MENSEN, Het antwoord van de mens op een uitdijend Heelal, door Harlow Shapley, Beacon Press, Boston, 1958, \$ 3.50, 157 pagina's.

op schitterend af; maar de diepte der gedachten wordt geleidelijk bereikt, om voor ons allen toegankelijk te zijn. Hoe groot ons tekort moge zijn aan ontwikkeling en ervaring, met de schrijver voelen wij ons deelgenoten in "een grootse evolutionaire tocht, ... acteurs in een groot kosmisch spel, waar de medespelers eveneens atomen, melkwegstelsels en de eeuwig ontastbare dingen zijn". Het gebeurt zelden, dat in een geleerde van zulk een standing op zo'n aantrekkelijke wijze exacte kennis en de eenvoud van waarachtige kunst zijn verenigd. Dat is nu juist de bekoring en betekenis van dit werk: brede abstracte beginselen worden op vrijmoedige wijze op het doek van onze geest geschilderd, terwijl ook de kleinste bijzonderheden, die tegen een kosmische achtergrond worden geplaatst, het geheel zijn betekenis geven en tot de harmonie bijdragen.

Dr. Shapley, wiens gehele levenswerk is gewijd aan astronomie, astrophysica en thans kosmografie - de wetenschap of het "op schrift stellen" van de natuur van de kosmos, zoals de geografie dat doet met de aarde - geeft in overweging, dat er nog andere wezens kunnen zijn "van zelfs groter betekenis" achter de verscheidenheid van stoffelijke factoren, die hij gemakshalve opsomt als Ruimte, Tijd, Stof en Energie. "Bestaat er een andere eigenschap van de materiële wereld, die onmisbaar is voor het op gang houden van het heelal? Zo iets als Beweging in abstracte zin? "

Wanneer U of ik, zo vraagt hij, bijvoorbeeld tot taak hadden een heelal te bouwen, zouden we dat dan kunnen doen uit niets anders dan ruimte, tijd, stof en energie? Zouden we niet een "opperentiteit" nodig hebben, iets van meer fundamentele aard, misschien "een mystieke vijfde entiteit ... die een heelal van sterren, organismen en natuurwetten tot een succes zou maken, dat

anders tot mislukking zou zijn gedoemd?" Maar hij vraagt ons dat iets niet God te noemen en zo "dit belangrijke en veelomvattende begrip te verbruiken" voor slechts een deel van de kosmos.

" Als wij ons bewegen op het gebied van de kosmografie worden we geconfronteerd met de mogelijkheid, dat er verborgen karaktertrekken van de wereld bestaan, waarvoor een onafhankelijke wereld-drijfkracht aanwezig is, die we Leiding, Vorm, Drijfkracht, de Wil van de Almacht of "Bewustzijn" zouden willen noemen. Maar of het Drijfkracht of Bewustzijn is, het moet een kosmisch begrip zijn; niets louter menselijks, niets dat alleen aards is in de Kosmografie op zijn plaats". -p.4

Laten wij de schrijver volgen, wanneer hij het heldendrama onderzoekt van de groei en ontwikkeling van het leven vanaf de sub-elektronische wereld van het atoom, via de "lange onafgebroken reeks" anorganische moleculen, primitieve organismen, naar de planten, dieren en de hogere mensensoorten - een proces van naar geschat wordt een miljard jaar of meer - en voorts naar " het uitdijende heelal van melkwegstelsels". Door de bekwame wijze waarop Dr. Shapley tot een heroriëntering komt, neemt hij alle grond aan het "nutteloze en vervelende dogma, dat de mens iets zeer speciaals, iets superieurs is". Wij zijn verre van het middelpunt van het zonnestelsel, of uniek; en onze zon blijkt een heel gewone ster te zijn, die zich aan de rand bevindt of in de spiraalvormige arm van een typisch melkwegstelsel, "één onder miljarden andere sterrenrijke melkwegstelsels" waarmee de oneindige Ruimte is bezaaid. Als wij tenslotte begrijpen, dat

wij helemaal niet buitengewoon zijn, noch naar plaats noch naar samenstelling - want zijn de stralende sterren niet uit dezelfde stof opgebouwd als onze lichamen? - doen we er goed aan onze inzichten met betrekking tot de fijnere delen van onze natuur, onze geest en ons verstand, hierbij aan te passen.

De vraag doet zich voor: "Zijn er elders wezens zoals wij?" "Zijn er andere bewoonbare hemellichamen - lichamen die gastvrij zouden zijn, als er leven was?" En als dat zo is, in welk verband staan zij dan tot ons en wij tot hen? Maar onze auteur houdt zich niet bezig met het "zoeken naar een mensheid" in andere werelden, hoe fascinerend een dergelijke speurtocht ook zou kunnen zijn; ook stelt hij geen belang - zelfs wanneer ruimtevaart mogelijk wordt - in het met elkaar in aanraking komen van de aardse mens met de "bewoners", als die er zijn, van haar zuster-planeten, hetzij van ons eigen zonnestelsel of van de ontelbare andere zonnestelsels verspreid tussen de melkwegen. Waar hij zich wel mee bezig houdt is ons daadwerkelijk het besef bij te brengen van de aanwezigheid van leven in de ganse kosmos en na zorgvuldige analyse de "hoge waarschijnlijkheid van het bestaan van planeten, die geschikt zijn voor levende organismen" vast te stellen.

Neen, we zijn niet alleen. Dr. Shapley concludeert dat onder de trillioenen melkwegstelsels en sterrenhopen er "millioenen planetenstelsels moeten bestaan" - die zonder twijfel evenals het onze om hun eigen centrale zon zijn gegroepeerd. Als dat zo is, en de feiten die hij aanvoert maken zijn redenering aannemelijk, dan moeten er duizenden en duizenden "levendragende planeten" zijn - en Homo sapiens niet de enige intelligente soort in het Meta-melkweg-

stelsel !

Het zoeken naar een theorie voor het ontstaan van ons zonnestelsel dat tegen de feiten bestand is - feiten hebben de onaangename gewoonte om theorieën omver te werpen - heeft een aantal hypothesen opgeleverd, waarvan de Neveltheorie van Kant, die door La Place verder werd ontwikkeld, niet de minst waardevolle is; de evolutie theorie van Gamow, die een "pulserend" heelal voor mogelijk houdt als het denkbeeld van een "uitdijend" heelal, het niet kan bolwerken; de theorie van het Oer Atoom van Canon Lemaître en van recentere datum de "status quo" of "onafgebroken schepping" voorstelling van Fred Hoyle, plus nog een heel leger van varianten op de botsings en vloedgolf theorieën. Terwijl de meeste van deze hypothesen enkele aantrekkelijke kanten hebben, die mathematisch en logisch bewijsbaar zijn, is er niet één die kan standhouden zonder ergens op te steunen, door de snel toenemende hoeveelheid waargenomen feiten.

De schrijver steunt in zijn "theorie der verwijfeling" sterk op de theorie van het Oer Atoom van de Belgische astronoom Georges Lemaître. Deze behelst "de oorspronkelijke vereniging van stof en energie van het hele heelal in één lichaam, een enkel super-atoom", dat vervolgens explodeerde van chaos tot een uitdijend heelal met zijn millioenen melkwegstelsels die zich in een wervelende beweging in de ruimte verspreiden. (Shapley heeft een prachtige definitie voor chaos, t.w. "onopgemerkte orde", en niet de "wanorde" van het toeval). "Alle actie schijnt logisch" zegt hij, "als we de hypothese aanvaarden van een compact, klein heelal vóór de kosmische uitdijng het heeft doen uitspreiden".

Laten wij ons voorstellen, zegt hij, dat er één speciale ster tevoorschijn kwam, "onze protozon", waaromheen zich door aantrekking een

hoeveelheid stof heeft verzameld, afkomstig van de oorspronkelijke of misschien van een latere explosie en deze substantie of "om de zon cirkelende lichamen" noemt hij "protoplaneten". Tenslotte maakten zich door stralingsdruk en door aantrekking kometen en andere onbetekenende lichamen los en ontstond ons zonnestelsel zoals wij het kennen, met zijn zon en planeten.

Nu is de schrijver er zich wel van bewust, dat ook zijn theorie "hier en daar moet worden versterkt door ondersteunende subhypothesen"; niettemin werkt hij hem op overtuigende wijze uit, met het gevolg dat de lezer zich genoodzaakt ziet hem ernstig in overweging te nemen, vooral omdat hij geen enkele poging doet ons denken te beperken tot één enkele theorie, daar hij de mogelijkheid inziet, dat een combinatie van "meerdere en verschillende methoden verantwoordelijk kan zijn voor het ontstaan van de planeten".

Laten wij ons nu in de microscopische wereld van onderzoek begeven. Terwijl de bestudeerders van de kosmografie en astronomie door de sterren in beslag worden genomen, zijn de micro-biologen en biochemici op zoek naar het Leven - dat mysterieuze beginsel dat leven uit niet-leven schept. Aangenomen dat er honderdduizenden planeten zijn, die leven zouden kunnen herbergen, is het dan noodzakelijk dat het net als bij ons, protoplasmisch van aard is? Dr. Shapley stelt de vraag of silicium niet nog eerder dan onze gebruikelijke koolstofverbindingen de basis voor levende organismen zou kunnen zijn. En waarom geen andere elementen als "eventuele vervangingsstoffen voor zuurstof"? "We moeten inderdaad de mogelijkheid van biologisch leven niet beperken tot planeten met een atmosfeer, water en een aardbodem als de onze."

Er bestaat niet zo iets als Leven, afgescheiden van levende wezens. Dat is een axioma; maar wie

kan iets zeggen over het geheim van het Leven, dat mystieke element dat het schijnbaar levenloze in het levende omzet? Theoloog noch filosoof, geleerde noch leek, kunnen leven schenken. Maar met het voortgaan van de onderzoekingen en de steeds zuiverder wordende processen van de microbiologie en de biochemie zien de geleerden uit naar de dag, dat zij in staat zullen zijn de juiste condities te scheppen om leven te kunnen voortbrengen. De schrijver zelf is er van overtuigd, dat de "kloof tussen het onbezielde en het levende" zo smal is dat "we niet langer in twijfel mogen trekken dat er leven zal ontstaan, zal blijven bestaan en zich zal ontwikkelen, wanneer op de oppervlakte van een planeet de fysische, chemische en klimatologische toestanden daarvoor geschikt zijn."

In dit verband ziet hij het belangrijke pionierswerk niet over het hoofd dat door Haldane en Oparin werd verricht en dat werd voortgezet en uitgebreid door de experimenten van Dr. Stanley L. Miller van de Universiteit van Chicago. Toen hij daar aan het werk was in het laboratorium van Dr. Harold Urey bracht Dr. Miller verschillende gassen zoals ammonia, waterstof enz. overeenkomstig de aanwijzingen van Oparin bij elkaar en bereidde hij een "monster van de atmosfeer", zoals die oorspronkelijk geweest moet zijn. Dat bombardeerde hij toen met een elektrische lading "als imitatie van oorspronkelijke bliksem" met als gevolg dat amine zuren en andere organische verbindingen - de basis van alle organismen - werden geproduceerd!

Wanneer we bedenken, dat oude volkeren bliksem en regen, zon en wind, sterren en planeten algemeen opvatten als personificaties en belichamingen van levende wezens - het Latijnse woord anima, dat voor hemellichamen werd gebruikt, bevestigt dit - kunnen we er dan wel zo zeker van zijn,

dat achter alle meteorologische of electromagnetische verschijnselen van de zon tot de aarde, of zij zich als bliksem of als regen openbaren, geen levende wezens staan, die een zekere graad van bewustzijn bezitten?

Aangenomen wordt dat geen enkele combinatie van allerlei levensfactoren uit zichzelf de levensvonk van een groeiend wezen kunnen produceren. Laten we eens veronderstellen, dat het ogenblik komt, dat in de laboratoria van onze onderzoekers het niet-levende tot leven wordt gewekt; wie heeft dit wonder dan verricht? Is het de biochemicus? Of is het zo, dat door zijn vermogen door te dringen tot de geheimen van de Natuur, hij de geschikte omstandigheden in het leven heeft geroepen, waardoor die "mystieke vijfde entiteit" - Bewustzijn of Geest, een Monade of misschien een vonk van God? - bezit kon gaan nemen van zijn wetenschappelijk gefabriceerde tempel? Niet bovennatuurlijk (want wat kan boven de Natuur bestaan?) maar door een natuurlijke en harmonieuze synthese van de geschikte elementen die, in combinatie, de opening mogelijk maken van dat "bijzondere punt" van Jeans, waardoor energie van één deel van het heelal kan overgaan naar een ander. Wat is dit anders, vragen wij ons af, dan het bezielen van de "stof" door de "geest" - het levend maken van het schijnbaar levenloze door de Levensvonk?

Er staat veel, ja zeer veel in dit dunne maar stimulerende boek van Harlow Shapley. Flitsen van waarachtige inspiratie, die zijn nauwkeurige wetenschappelijke verklaringen verlichten, maken dat wij zijn te gemakkelijk accepteren van de theorie, dat wij stoffelijk van de aapachtigen afstammen, over het hoofd kunnen zien. Zijn slothoofdstuk, "Wat behoort het antwoord van de Mens te zijn?" doet een ernstig

beroep op ons, om ons opnieuw bewust te worden van onze plaats ten opzichte van de "kosmische oneindigheden" en onze aandacht voortaan niet op stoffelijke groei te concentreren maar "in hoofdzaak op de groei van die eigenschappen, die wij met geest verbinden, welke ontwikkeling ook die niet nader te definiëren zaken omvat - hart en geest. En daarin ligt de kern van onze kosmische ethiek."

Wat ook de opvatting van de schrijver is wat bijzonderheden betreft, zijn mening dat de "god van de mensheid" één is met "de god van de aantrekkingskracht en de god van de waterstofatomen" wijst op een kosmisch begrip omtrent 's mensen goddelijke oorsprong. In de kernachtige woorden van Dr. Shapley:

" De nieuwe ontdekkingen en ontwikkelingen dragen bij tot het blootleggen van een geweldig heelal; daar deel aan te hebben is op zichzelf roemrijk. Met onze collega's op verre planeten; met onze medeschepselen, de dieren en planten op het land in de lucht en in de zee; met de rotsen en wateren van alle planeet-korsten en de fotonen en atomen, die de sterren vormen; met al deze zijn wij verenigd in dit bestaan en deze evolutie, die bewondering en diepe eerbied afdwingt. We kunnen niet ontkomen aan een gevoel van nederigheid. En als zoekende filosofen en mannen van de wetenschap zijn wij dankbaar voor de mysteriën die nog buiten ons bereik liggen."

-p.149

De veelbelovende nieuwe inzichten, die we van de radio astronomie en de raket fotografie mogen verwachten, kunnen ons inderdaad aan de rand brengen van de ontdekking van de universele oorsprong van alles. Hoe precies een zonnestelsel met zijn embryo planeten uit het kosmisch ei

werd gebroed kan nog een poos een mysterie blijven. Wat er misschien nodig is is een kunstenaar-geleerde met een galactische visie, die in het boek van tijd en ruimte kan terugbladeren en die, de kleuren mengende op het palet der oneindigheid, de pracht van het Goddelijk beginsel in Beweging, zwevende boven de voor-kosmische wateren der Diepte, kan weergeven, terwijl melkwegstelsels, mensen en atomen het leven inschieten en het verlaten als "vonken der Eeuwigheid", naar buiten tredende voor een Dag van Activiteit in de Stof en zich naar binnen terugtrekkende voor een Nacht van Rust in de Ruimte.

-G.F.Knoche

vertaald uit:
Sunrise Juni 1959.

FRA PAOLO SARPI.

Heldhaftig Verdediger
van de Vrijheid.

Venetië, de koningin van de Adriatische Zee, had zich in vele opzichten roem verworven. Op het gebied van de schilderkunst, de architectuur, de wetenschap, in dapperheid betoond op militair gebied en op zee, blonk de "Stad in de Zee" uit; wat de handel en ondernemingsgeest betreft, stond ze eeuwen lang aan de spits. Haar archieven zijn verrijkt door een bijna eindeloze rij beroemde namen, maar niet één van haar zonen verdient groter eer en bewondering dan Fra Paolo Sarpi, de heldhaftige verdediger van haar vrijheid.

Sarpi werd in 1552 geboren op het kritieke tijdstip, dat de nieuwe geest van vrijheid actief werkzaam was in godsdienstige zaken. Luther was slechts één jaar voor de geboorte van Sarpi gestorven en de godsdienstige kaart van Europa was bezig in vlug tempo van aanzien te veranderen. De leidende hartstochten in Sarpi's karakter waren liefde voor zijn land en voor vrijheid van denken en zijn activiteit in het weerstaan van de kerkelijke tyrannie gedurende de crisis die Venetië omstreeks het begin van de 17e eeuw doormaakte vormt een merkwaardige episode in de geschiedenis van het streven naar persoonlijke vrijheid van mening.

Het is leerzaam zijn loopbaan na te gaan en te zien welke hindernissen op zijn weg werden geplaatst door hen, die hun eigen zelfzuchtige belangen boven hun plicht tegenover het volk stelden, want men moet nooit vergeten, dat alleen een nimmer aflatende waakzaamheid de gemeen-

schap ervoor kan behoeden ten prooi te vallen aan de een of andere vorm van geestelijke of intellectuele tyrannie. Zo'n overheersing ligt niet altijd op godsdienstig terrein, ze kan even goed van wetenschappelijke aard zijn, want één van de gebreken van een groot deel der mensheid is, macht te willen bezitten ten koste van de anderen en als excuus wordt dan aangevoerd, dat de grote massa niet in staat is zelf te denken, maar als een kudde schapen moet worden geleid voor zijn eigen bestwil. Zo'n argument negeert opzettelijk het feit, dat op deze manier menselijke waardigheid en zelfvertrouwen in het karakter, niet tot ontplooiing worden gebracht.

Toen hij nog jong was stierf Sarpi's vader, maar hij had een bijzonder verstandige en edele moeder. Hij was rustig, ernstig, hield veel van studeren en bezat een verbazend goed geheugen. Lichamelijk was hij niet sterk, maar de kracht van zijn ijzersterke wil en zijn zelfdiscipline brachten hem toch met succes tot een vrij hoge ouderdom ondanks tegenslagen, die menig veel sterker man zouden hebben vernietigd. Zijn moeder en oom wensten, dat hij als monnik in een klooster zou gaan, maar hij gaf de voorkeur aan de Orde der Servieten, waarvan de leden niet van de wereld waren afgesloten, maar tot op zekere hoogte wereldlijke taken mochten vervullen en zich zelfs mochten inlaten met vraagstukken de staat betreffende. Hij werd lid van de orde, toen hij 13 jaar was en nam de naam van Paolo aan inplaats van de naam Pietro, hem bij de doop gegeven. Deze symbolische daad was van betekenis - gedurende vele jaren werd zijn leven een voorbereiding voor het grote werk, waartoe hij bij zijn geboorte was voorbestemd. Wie zou beter geschikt geweest zijn om als kampvechter op te treden voor de zaak van vrijheid en recht dan hij, die intellectueel schitterend begaafd was,

geestelijk verlicht, zuiver en oprecht van karakter en bezielde van een diepe liefde voor de mensheid!

In 1570, op 18-jarige leeftijd reeds, werd hij benoemd tot hofprediker van de grote Hertog Gonzago van Mantua als resultaat van zijn eminente verdediging van 318 moeilijke wijsgerige en godsdienstige stellingen. Hij bekleedde deze post gedurende vier jaar en in die tijd legde hij zich met buitengewone ijver toe op de studie van Oosterse talen en wiskunde en leerde hij ook veel over wat zich achter de schermen van de staatkunde afspeelde. Te Mantua raakte hij vertrouwd met de geschiedenis en de subtiele beginselen van de Jezuïten Orde, die toen nog maar pas was gesticht en het inzicht, dat hij zich verwierf, maakte het hem mogelijk om, toen de crisis dáár was, de sluwe aanvallen van de vijanden van de Venetiaanse vrijheid te voorzien. Nadat hij Mantua had verlaten, bracht hij enige jaren te Milaan door onder bescherming van de welwillende en dappere Kardinaal Borromeo, die hij hielp om de slachtoffers van de vreselijke pestepidemi van 1576 bij te staan en daar hoorde hij veel over de verdorvenheid in de Italiaanse kloosters. Tengevolge van de beruchte toestanden, die er heersten, vond de goede Kardinaal het nodig een groot aantal van zijn priesters te verbieden de biecht af te nemen, maar de reinheid van Sarpi's levenswandel was zó in het oogvallend temidden van de grofheid van zijn omgeving, dat Kardinaal Borromeo hem verzocht deze plicht te vervullen in de kathedraal van Milaan. Fra Paolo weigerde echter, zeggende, dat de biecht niet volgens de Schrift was en demoraliserend zowel voor degene, die hem afneemt als voor de boetvaardige en hij gaf diegenen, die zijn hulp inriepen, de raad, aan God te biechten in de innerlijke kamer van hun

ziel.

Paolo Sarpi werd daarna benoemd tot Professor in de filosofie in het Servieten klooster van Venetië, vervolgens tot Provinciaal van de Orde en tenslotte op 33-jarige leeftijd werd hij Procurator, een functie direct onder de Generaal. Gedurende deze tijd riepen zijn werkzaamheden hem nu en dan naar Rome, waar hij in nauwe betrekking kwam te staan tot Paus Sixtus V, een opperpriester met ruime opvattingen, die de toestand van de Pauselijke domeinen verbeterde en zelfs een vertaling van de Bijbel in het Italiaans uitgaf, die later werd verboden. Sarpi's veelzijdige aanwezigheid in Rome stond in verband met het belangrijke werk, dat hij deed om zijn Orde te hervormen.

Vele jaren lang wijdde Sarpi zich aan rustige studie, van tijd tot tijd onderbroken wanneer hem werd gevraagd als scheidsrechter op te treden in de interne meningsverschillen van zijn broederschap. Hij was niet alleen de meest bekende geleerde in Europa voor het Grieks en Hebreeuws en een door en door geleerd en scherpzinnig theoloog, maar wat hij heeft bereikt op haast elk gebied van menselijk kunnen is enorm veel. In de literatuur staat hij nog hoog aangeschreven. Zijn ernstige aanklacht tegen zekere misstanden in zijn "Systeem van Opvoeding gegeven door de Jezuïten" is wel bekend. Hij was streng gekant tegen de besluiten van het Concilie van Trente, want zijn vrije geest verlangde naar de Open Bijbel en naar absolute verdraagzaamheid, zoals wij die nu verstaan. Zijn meest vermaarde literaire werk is "De Geschiedenis van het Concilie van Trente", waarvoor hij informatie uit de eerste hand ontving van mannen, die werkelijk in het Concilie zitting hadden en uit de geheime archieven van Venetië, waartoe hij toegang had.

Ook op wetenschappelijk gebied bekleedde hij

een voorname plaats. Ongelukkigerwijze zijn de meeste van zijn wetenschappelijke verhandelingen verloren gegaan, maar authentieke rapporten over wat hij heeft bereikt en over sommige van zijn ontdekkingen zijn toch voor ons bewaard gebleven. Als bewijs hoe bekwaam hij was op astronomisch gebied diene, dat Galileï, die een intiem vriend van hem was, hem zijn "Meester" noemde. Sarpi begon de pas uitgevonden telescoop te gebruiken zo gauw hij er één kon aanschaffen en hij was de eerste waarnemer, die een kaart van de maan maakte. Toen hij hoorde, dat Galileï naar Rome zou reizen om zijn ontdekkingen te demonstreren, voorspelde Sarpi spijtig, dat hij ernstige tegenstand zou ontmoeten zowel bij de Jezuïten als bij de monniken. Hij schreef:

" Van het natuurkundig en astronomische vraagstuk zal men een theologisch vraagstuk maken en ik voorzie tot mijn groot ongenoegen dat, als hij in vrede wil leven zonder het merk te dragen van ketterij en kerkelijke ban, hij zijn verklaringen over dat onderwerp zal moeten herroepen."

Paolo Sarpi's concentratievermogen en zijn buitengewoon geheugen waren de middelen, waardoor de grote krachten van zijn ziel zich openbaarden in zo vele verschillende richtingen. Daar hij een diepgaande studie had gemaakt van Warmte, Licht en Geluid en van de Wiskunde, zonden verscheidene van de bekendste meetkundigen van die eeuw hem hun verhandelingen ter verbetering toe. Hij deed verscheidene ontdekkingen op het gebied van de physiologie en de geneeskunde, het is bekend dat hij heeft ontdekt, dat de iris zich samen kan trekken en door sommigen wordt aangenomen, dat hij Harvey al vóór was in zijn onderzoekingen in verband met de aderkleppen

en de bloedsomloop. In werktuigkunde en scheikunde was hij voldoende onderlegd om in staat te zijn experts in deze vakken te helpen en hij heeft veel gedaan om het heersende bijgeloof, dat door kwakzalvers werd aangemoedigd, die leefden van de lichtgelovigheid van het volk, nl. dat lood gemakkelijk kon worden omgezet in goud, te vernietigen. Met al zijn kennis en geleerdheid was hij toch bescheiden en zonder enige aanmatiging en door zijn grootmoedigheid, onbaatzuchtigheid en liefdadigheid werd hij door iedereen bemind en geëerd, uitgezonderd door diegenen, wier zelfzuchtige plannen zijn tegenstand opwekten en wier vijandschap zelfs na zijn dood niet eindigde.

De grote gebeurtenissen in zijn publieke loopbaan als staatsman begonnen in 1606, toen Paulus V Paus werd en in zijn begeerte naar absolute wereldlijke macht eiste, dat Venetië zich onvoorwaardelijk aan zijn gezag zou onderwerpen en de herroeping beval van twee wetten, die de macht van de Venetiaanse geestelijkheid beperkten om eigendommen in bezit te hebben of kerkelijke gemeenten en kerken te stichten zonder toestemming van de staat. Sarpi zag in, dat de toestand kritiek was en adviseerde om tegenstand te bieden aan deze aanval bij het interne bestuur van het vrije Venetië en door zijn persoonlijk optreden wist hij de sympathie te verwerven van alle hoven van Europa, behalve het Spaanse.

Toen de Paus een Bul van Verbod en Excommunicatie tegen de staat van Venetië uitvaardigde, werd Sarpi, om aan deze ernstige stap het hoofd te kunnen bieden, benoemd tot het pas ingestelde ambt van Theologisch Raadgever van de Republiek. Een Pauselijk Verbod en Kerkelijke Ban werd in die dagen als een vreselijk wapen beschouwd, want het verbood het volk de sacramenten van de Kerk te ontvangen en zelfs de gewone sociale betrek-

kingen werden ontbonden, de wet opgeheven en elementen van wanorde en rebellie losgelaten. Maar Sarpi was niet bevreesd, want hij wist dat zijn zaak rechtvaardig was en volgens zijn advies negeerde de Doge Donato de Bul en Venetië werd niet ernstig verontrust. Het merendeel van de geestelijken bleven hun ambt uitoefenen op dezelfde manier als voorheen en de Katholieke machthebbers weigerden de rebelse republiek onder dwang te zetten.

Nadat ze tevergeefs hadden gewacht op de onderwerping van Venetië bleef er voor Rome niets anders over dan Sarpi's boeken op de Index te plaatsen en hem persoonlijk in de ban te doen. Tenslotte, toen de Paus bemerkte, dat in de ogen van Europa zijn prestige begon af te nemen, nam hij een compromis aan dat, terwijl het zijn waarheidigheid redde, alles toestond wat de Venetianen vroegen. De grote triomf van Sarpi lag niet zo zeer in het feit, dat hij de Pauselijke agressie tegen de vrijheid van één afzonderlijke staat had teniet gedaan, dan wel hierin, dat nu was bewezen, dat verboden en kerkelijke ban hun verschrikking hadden verloren en dat inderdaad een nieuw tijdperk voor de wereld was aangebroken.

De Venetianen waren Fra Paolo Sarpi zó dankbaar voor de verdediging van hun privileges, dat zij hem overstelpten met de hoogste eerbewijzen. Men zag in hem de ware leider van het volk en de meest geheime archieven werden voor hem geopend. Maar hij zou niet in vrede van zijn overwinning kunnen genieten. Zijn tegenstanders waren tot het uiterste verbitterd en na verscheidene pogingen hem over te halen zich in de macht van het Pauselijk Hof te Rome te plaatsen, werd een complot tegen zijn leven ontdekt. De Senaat liet hem door wachten bewaken, maar door de een of andere nalatigheid was hij een korte tijd aan gevaar blootgesteld, werd aangevallen en naar

zijn aanvallers dachten, dood achtergelaten. Gelukkig waren zijn wonden niet fataal en hij herstelde om de republiek gedurende nog een vijftien jaren van de ene overwinning naar de andere te voeren. Er werden nog vele aanvallen op zijn leven gedaan, maar alle zonder resultaat en de rest van zijn loopbaan ging rustig voorbij met voortdurend werken voor de staat en met het beoefenen van literaire en wetenschappelijke studies tot dat hij op 71-jarige leeftijd kalm de dood inging.

De tegenstand, die hij had opgeroepen door zijn strijd voor de vrijheid, verdween echter niet met zijn dood en als men leest, welke wanhopige pogingen zijn vrienden meer dan tweehonderd jaar moesten aanwenden om zijn overblijfselen voor ontheiliging te behoeden, dan kan men nauwelijks geloven, dat het geen fantastische verzinsels zijn. Ze werden tienmaal verplaatst, voordat ze tenslotte te ruste werden gelegd in de kerk van San Michele in 1846 en pas in 1892 was het mogelijk, het gedenkteken door de Senaat in 1623 bevolen, op te richten! Zó hardnekkig waren de pogingen om zijn overblijfselen te verstrooien, dat het wel leek, alsof zelfs deze werden beschouwd als een geestelijke dreiging!

-Charles J. Ryan

vertaald uit:
Sunrise Juni 1959.

EEN RUIJMER PERSPECTIEF.

Vanaf de aanvang der tijden is het proces van het oud worden in elke beschaving een ernstig probleem geweest, zowel voor jonge als oude mensen; een algehele oplossing ervan is in de loop der eeuwen dan ook niet gevonden. In vroeger dagen voltrokken de gebeurtenissen zich op een wat rustiger manier. De meeste mensen sleten hun gehele leven op één en dezelfde plaats en veel reizen was iets ongewoons. De vrouw had haar plichten in huis en veelal was huishoudelijke hulp in ruime mate aanwezig. Het was toen niet zo moeilijk voor de oudere generatie zijn plaats te vinden als deel van het geheel. Het was een bestaan, gekenmerkt door een langzaam tempo en een aantrekkelijke levenswijze, waaraan velen deel hadden.

In onze snel voorbij gaande dagen hebben de moeilijkheden voor hen, die op leeftijd zijn gekomen, zich vermenigvuldigd. Hoewel deze periode in het leven, die eerder van beschouwende dan van actieve aard is, zijn eigen bijzondere verdienste kan hebben, het binnenhalen van de oogst van wat werd volbracht, is toch de ouderdom maar al te vaak saai, eenzaam en smartelijk. De meesten van ons hebben van zeer nabij een oud familielid meegemaakt waarbij het, ondanks de gevoelens van liefde en het verlangen om te helpen, onmogelijk bleek de verantwoordelijkheid daarvoor te blijven dragen, daar de behoeften van de oude man of vrouw de normale familieverhoudingen dreigden te verstoren.

De zeventig- en tachtigjarigen, die nog over al hun mentale vermogens beschikken en die, hoewel ze aan een chronische of periodieke ziekte mogen lijden, in geen geval hulpeloos zijn,

vertegenwoordigen de ideale toestand. Zulke mensen hebben geleerd hun lichamelijke activiteiten te beperken zonder dat ze de belangstelling verliezen voor wat om hen heen plaats heeft. Zij zijn als een rots in de branding en hoewel zij leven temidden van het tumult van de woelige levenszee, reageren zij daar slechts licht op. Zij blijven mentaal actief, blijven zich de wereld der ideeën ten nutte maken met betrekking tot de hedendaagse gebeurtenissen en delen die met anderen. Een actieve geest kan niet verstarren, ongeacht de leeftijd en draagt in feite veel bij tot het gedachteleven van nu door zijn vele jaren van ervaring. Het is een zeldzaam voorrecht deze oudere mensen, die zich zo goed hebben aangepast, te kennen en het is een vreugde deel te kunnen hebben aan de wijsheid van hart en geest, die zij zich hebben verworven. Het schijnt dat zij, die wakker blijven en jong van hart zijn, de spiegel van het bewustzijn naar buiten kunnen keren; zodat ze iets weerkaatsen dat groter is dan zijzelf. Wanneer de spiegel naar binnen is gekeerd, worden slechts oude herinneringen opgehaald, oude roem of spijt om wat had kunnen zijn. Het is dit opgaan in een tijd die voorbij is, die jonge mensen te veel wordt en maakt dat de ouderen het contact verliezen. Door zich langzaam aan terug te trekken in een fantasieland van eigen verbeelding, verliest hij tenslotte alle contact met de werkelijkheid.

Nog steeds weerstaan ziekten de aanvallen der doktoren en vormen zo het ogenschijnlijk onoplosbare probleem van de hoge leeftijd. Wanneer men zich nog zelf kan voortbewegen, kan de familie zonder te veel bezwaar voor hen zorgen. Maar in ernstige gevallen is hulp van buiten nodig. De tegenwoordige huisvrouwen werken lang en hard en gewoonlijk zonder hulp. Daar is het

huishoudelijk werk, het grootbrengen van de kinderen en talloze burgerlijke en opvoedkundige instituten, die om hulp vragen. En er komt nog bij, dat een vrij groot percentage van de vrouwen een betrekking buitenshuis hebben ter aanvulling van het inkomen van de echtgenoot. Het gevolg is, dat ze te druk bezet zijn en dan niet de kracht hebben om bovendien nog de verantwoordelijkheid te aanvaarden behoorlijk te zorgen voor iemand op leeftijd, die niet langer zelfstandig kan zijn. Bovendien heeft het gemiddelde gezin nauwelijks de bekwaamheid om zo'n taak naar behoren te vervullen.

De mogelijkheden, die overblijven, zijn soms bedroevend, vooral voor hen die niet over voldoende middelen beschikken. Ieder, die regelmatig ziekenhuizen of sanatoria bezoekt, ondergaat onvermijdelijk een gevoel van eenzaamheid, die de muren ervan schijnt te doordringen. Bij het weggaan is hij blij de zon op zijn gelaat te voelen en de frisse lucht is hem welkom als hij de deur uit stapt. Het is niet bepaald het mooie einde, dat men bewust zou kiezen voor iemand, die men liefheeft of voor zichzelf en ook niet voor de vele oudjes in rusthuizen, die zo hartroerend dankbaar kunnen zijn voor een woord of glimlach die men hen gunt.

Hoe gelukkig is het aan de andere kant, dat er bekwame mensen zijn om voor hen, die wij liefhebben, te zorgen. Er zijn zo veel verpleegsters in sanatoria en rusthuizen, die hun patienten vriendelijk bejegenen en een oprechte bezorgdheid aan de dag leggen voor hun gezondheid en geluk. Een verpleegster, die bedankt werd voor de goede zorg aan een vriend besteed zei: "Medicijnen zijn één ding, maar wat ze echt nodig hebben is liefde." En als de bejaarde eigenschappen van schoonheid in zijn karakter heeft verweven, vervult hij tot het einde van

zijn dagen een belangrijke functie. Zelfs al ligt hij hulpeloos op bed en is hij zijn geheugen kwijt, straalt het licht van wat hij werkelijk is over iedereen- en zuster, patient, bezoeker en familie die dit voelen, worden daardoor gesterkt en geholpen.

Het is waar, dat er op het ogenblik opgewektere geluiden voor onze oudste medeburgers te horen zijn. In het hele land worden hotels opgekocht uitsluitend ten gerieve van bejaarden, waardoor zij onafhankelijk worden en toch het gezelschap van hun eigen generatie niet behoeven te missen. Aangemoedigd actief te blijven, bezoeken zij bioscopen in de omgeving en theaters en worden ze bovendien met allerlei dingen bezig gehouden in het hotel zelf. Nog maar enkele jaren geleden zou men een dergelijk plan voor fantastisch hebben gehouden, een onpractische en gewaagde onderneming, maar de groei, die we thans doormaken, toont aan, dat de behoefte eraan groter is dan zelfs de meest idealistische dromer zich had kunnen indenken!

De beste tijd om zich op de oude dag voor te bereiden is niet als men eenmaal oud is, want dan is dunkt mij de tijd van overpeinzing aan gebroken. Om dat stadium van rijpheid op de goede manier te bereiken en met behoud van zelf-respect, moet men zich een zekere mate van zelfloosheid, intellectuele nieuwsgierigheid en een ontwikkeld hart hebben verworven. Wat men nodig heeft is een strijdbare geest en een onversaagde moed. Geluk op hoge leeftijd eist vertrouwen in de rechtvaardigheid der dingen, in de geschiktheid der dingen. Deze eigenschappen worden niet in enkele jaren verworven, maar zijn de weerspiegeling van een geheel leven.

Het is mogelijk, dat de maatschappij te veel aandacht schenkt aan de eerste en middelste periode van het menselijk leven en te weinig waarde

hecht aan de laatste jaren. Misschien begint een mens zich al op zijn laatste jaren voor te bereiden van af het ogenblik van de geboorte, want de dood komt ook voor het kind in de mens voor alles wat hij is geweest, wat hij heeft verlangd, nagestreefd en bereikt. Het is het afsluiten van een hoofdstuk in de geschiedenis van het leven, het opmaken van de balans der gebeurtenissen, kleine zowel als grote die het karakter hebben gevormd. Zou het oogsten niet even bevredigend zijn als het zaaien, als wij genoeg wijsheid bezaten?

Ideaal gezien ja, maar het leven is nooit helemaal wit of zwart en behalve in die gevallen, waarin een plotselinge dood ons met barmhartige snelheid overvalt, is het proces van het oud worden zelden zo eenvoudig als we wel zouden willen. "Leef goed en ge zult goed sterven" is naar mijn mening in wezen juist, maar er zijn te veel factoren bij betrokken om dat in alle gevallen te laten uitkomen. Misschien bewijzen de beproevingen en moeilijkheden van onze ouden van dagen een zeer goede dienst aan hen, die jonger van jaren zijn - want er is niets dat de waarde van de onderlinge verhoudingen tussen de mensen als zodanig duidelijker maakt en dat ons aanspoort tot een vriendelijker en zachtmoediger begrip voor anderen.

Naarmate de tijd voortschrijdt en ons op zijn eigen langzame en geduldige wijze leert wat het betekent om voor dingen van meer duurzame waarde te leven en daarnaar te streven, zal die hartbrekende kant van het oud worden, die nu zo smartelijk zichtbaar is, stellig verdwijnen - en zal iedereen de schemering van zijn leven gaan zien als de tijd voor het binnenhalen van een welverzorgde oogst.

-Jean Van Mater

vertaald uit: Sunrise Juni 1959.

